

Г.А. Селюгіна, канд. техн. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Л.П. Малюк, д-р техн. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Т.В. Щербакова, канд. техн. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ

Українська система вищої освіти має відповідати європейським стандартам підготовки висококомпетентного фахівця, здатного до безперервного професійного самоудосконалення і саморозвитку, який має такі інформаційно-пізнавальні компетенції, які б дозволили йому активно включитися в самостійну пізнавальну діяльність у ВНЗ, а також здатного активно використовувати свої компетенції у післяосвітній діяльності в цілях безперервного прогресивно-творчого саморозвитку. Фахівець повинен мати фундаментальні знання, професійні уміння і навички діяльності свого профілю, досвід соціально-оцінної діяльності, досвід творчої і дослідницької діяльності з рішення нових проблем. Дві останні складові освіти формуються саме в процесі самостійної роботи студентів.

Самостійна робота студентів проводиться з метою: формування індивідуальної освітньої траєкторії тих, хто навчається; формування їх загальних і професійних компетенцій; формування умінь пошуку і використання інформації, необхідної для ефективного виконання професійних завдань, професійного і особового росту; узагальнення, систематизації, закріплення, поглиблення і розширення отриманих знань і умінь студентів.

Формами аудиторної самостійної роботи в умовах реалізації компетентнісного підходу є активні й інтерактивні форми проведення занять, а саме: ділові і ролеві ігри, кейс-стаді, розбір конкретних ситуацій, у тому числі таких, що поглиблюють теоретичні знання, психологічні й інші тренінги і інші форми.

Формами позааудиторної самостійної роботи, які визначаються змістом навчальної дисципліни, є: робота з основною і додатковою літературою, інтернет-ресурсами; самостійне ознайомлення з лекційним матеріалом, представленим на CD-носіях; підготовка реферативних оглядів джерел періодичного друку, опорних конспектів, заздалегідь визначених викладачем; пошук інформації з теми з подальшим її представленням в аудиторії у формі доповіді, презентацій; виконання тестових завдань, рішення завдань; складання кросвордів, схем; підготовка повідомлень до виступу на семінарі,

конференції; складання моделей-зразків документів; підготовка розрахункових лабораторних робіт; оформлення звітів; оформлення договорів; заповнення робочого зошита; написання есе, курсової роботи; підготовка до ділових і ролевих ігор; складання резюме; підготовка до заліків та іспитів; підготовка випускної роботи тощо.

Серед різноманіття форм самостійної роботи слід виділити науково-дослідницький і проектний види діяльності як найбільш ефективні для формування й активізації пізнавальної творчої самостійності студентів.

Навчальний проект – це обмежена в часі цілеспрямована зміна певної системи умінь і знань на основі конкретних вимог до якості навчання. В основі будь-якого проекту лежить якась значима проблема, яку ті, хто навчаються, повинні вирішити. Проектна діяльність дозволяє реалізувати особистоорієнтований підхід в навчанні. Проекти зручні й тим, що вони дуже різноманітні за формою, змістом, характером домінуючої діяльності, за кількістю учасників, тривалістю виконання.

Основним принципом організації самостійної роботи є комплексний підхід, спрямований на стимулювання наступних видів діяльності з формування загальних і професійних компетенцій: репродуктивна, пошуково-аналітична, практична і творча.

З метою удосконалення якості самостійної роботи студентів необхідно враховувати їх індивідуальні особливості, що безпосередньо впливають на ефективність самостійної роботи студентів: індивідуальні характеристики; мотивація навчання і вибору професії; інтелектуальна активність; соціальна зрілість особи; схильності та інтереси. Ці чинники обумовлюють відношення студентів до самоосвіти і визначають ефективність самостійної роботи як форми організації навчальної діяльності. Під час обліку індивідуальних особливостей студентів загальним підходом є активізація самоосвіти, самопізнання, самовизначення, самоврядування, самоудосконалення, самореалізації, саморозвитку.

Таким чином, організація самостійної роботи і керівництво нею – відповідальна і складна робота кожного викладача. Виховання самостійності та активності необхідно розглядати як складову виховання студентів. Це завдання виступає в числі завдань першорядної ваги перед кожним викладачем. Самостійна робота – не самоціль, вона є засобом формування у студентів самостійності і активності як рис особистості, розвитку їх інтелектуальних і творчих здібностей.